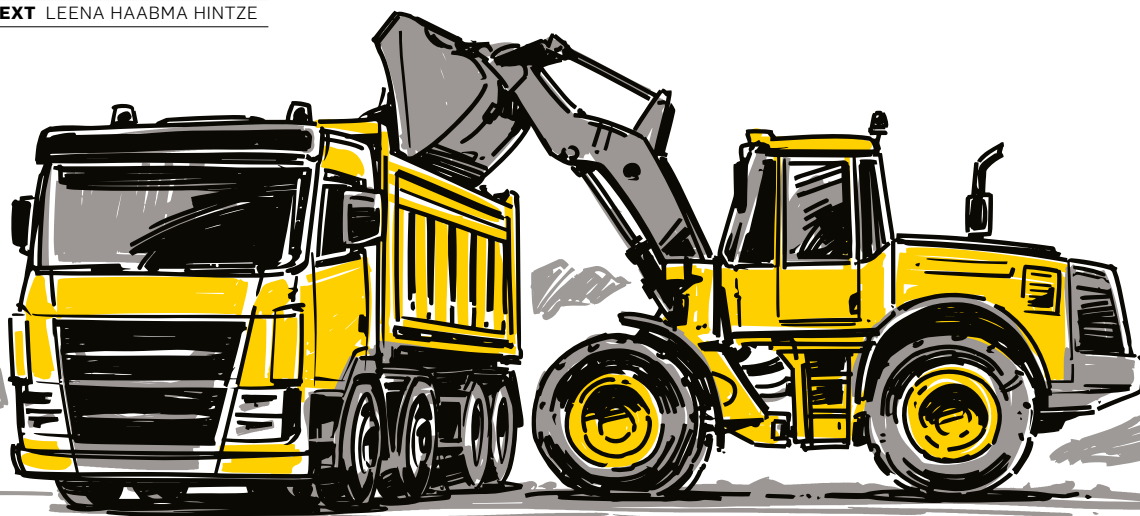

Är byggindustrin på väg mot ett undantags-tillstånd?

Några grundläggande råd till en problematisk bransch

Byggindustrin har i många år diskuterat effekterna av konkurrens som inte sker på lika villkor och arbetar med en mängd förslag på lösningar mot svartarbete och regelfusk. Tillsynsmyndigheter, organisationer och beställare ställer allt tuffare krav men trots detta har den ekonomiska brottsligheten ökat.

TEXT LEENA HAABMA HINTZE

VILKEN KRISSTRATEGI HAR BYGGINDUSTRIN?

Har du också ställt frågan vart den svenska byggindustrin är på väg? Vilken eller vilka strategier har vi för att uppnå, enligt branschorganisationen Byggföretagen

”ett hållbart samhällsbyggande i världsklass”? Är vi inte i själva verket mitt i en kris? Att den organiserade kriminaliteten växer är ett allt större problem och riskerar leda till att de seriösa företagens möjlighet att konkurrera med säkerhet och kompetens minskar. De seriösa företagen får avstå

att lägga anbud eller glida över till de oseriösa genom själva börja att fuska för att inte slås ut redan i anbudsskedet. Företagens vardag, oavsett om liten eller stor, är precis som tidigare - att lägsta anbud alltid slår ut en lägre total kostnad.

Undermåliga handlingar, naivt billiga upphandlingar, fusk och ”svartjobb-fabriker” är väl beskrivet i våra facktidningar. Under senare tid har även riksmidia uppmärksammat tillståndet i byggindustrin. Även turerna kring Cementa lyfter fram en fartblind byggindustri i kris. Byggnadskommisionen har nyligen polisanmält tolv företag, och än fler till Arbetsmiljöver-

ket efter att ha belagt att runt 80 procent av utländska företag bryter mot någon svensk lag. Upp till 30 procent av byggnadsarbetarna i Stockholm påstås befinna sig illegalt på arbetsplatsen.

I ett debattinlägg i Svenska Dagbladet diskuterade Per Bauhn professor i praktisk filosofi hur illa den högt hållna svenska värderingen *tillit*, fungerat i Folkhälsomyndighetens strategi. Även om inlägget avsåg hanteringen av pandemin, så har kanske även en husbyggare något att lära sig från denna allmänna och delvis filosofiska samhällsbetraktelse. Per Bauhn menar nämligen att värderingar som är rimliga, själv-

klara och inte ifrågasätts under normala förhållanden, inte fungerar i kriser. Även om tillit är att föredra framför kontroll eller misstro, kan vi inte lita på att den vägleder vårt handlande om vi inte delar avgörande värderingar, exempelvis att inte utnyttja varandra. I ett sådant läge måste tilliten kompletteras med kontrollmekanismer som ger en påföljd åt de som, exempelvis väljer att gena med säkerheten eller fuskar med lagar och avtal. Om vi vågar anta att byggindustrin har, om inte onormala så i alla fall förhållanden som befinner sig på ett sluttande plan mot en kris avseende den sunda säkerheten och effektiv konkurrens, då kan betraktelsen ändå vara rimlig.

KONKRETA INSATSER MOT FUSK FINNS OCH FUNGERAR

Det positiva är att ett antal företag, som för många av oss specialister också är våra beställare, har sedan länge klurat ut värdet av kontroll och uppföljning, och nu äntligen börjar hitta konkreta former för dessa. Allt fler offentliga byggherrar ansluter sig exempelvis till *Rättvist Byggande*, där allmännyttiga Stockholmshem nyligen fått fastslaget i Högsta Förvaltningsdomstolen, om rätten att *utesluta byggbolag i upphandling* där det tidigare förekommit oegentligheter. Rättvist byggande gör oannonserade kontroller på byggarbetsplatser och samverkar med polis, tillsynsmyndigheter och *Fair Play Bygg*. Liknande kontroller görs av ett antal rikstäckande byggentreprenörer, gemensamt är att externa tillsynsföretag anlitas för kontrollerna. Samma byggentreprenörer vill också säkra kvaliteten i sina underentreprenader, och kräver att dessa på olika sätt validerar detta genom en löpande kontrollerad auktorisation, ofta i samverkan med den aktuella branschorganisationen.

KONKRETA TIPS FÖR SUND OCH SÄKER KONKURRENS INOM GRUNDLÄGGNING

Inom grundläggning är normalt risken betydligt mindre för ett systematiskt socialt utnyttjande av personal. Osund konkurrens skapas istället av att konkurrera med farlig arbetsmiljö eller bristande teknik. Att åtgärda en bristfällig grundläggning i efterhand blir alltid mycket kostsamt.

Här följer konkreta råd om hur du kan bidra till att grundläggningsbranschen får säkra och effektiva förutsättningar för sund konkurrens:

1. **Svensk Grundläggnings Säker Arbetsplattform – riktlinjer för att undvika livsfarliga maskinvältningar**
 - Ska tillämpas från projektering till utförande, underhåll och reparation
 - Riktlinjerna ska signeras av behörig representant för beställare

- I bilagor finns vägledning till objektspecifik dimensionering, tekniska exempeldata och en checklista för risker och underhåll
 - Den senaste versionen finns alltid på Svensk Grundläggnings hemsida (www.svenskgrundlaggning.se/arbetsmiljo/rad-och-anvisningar/maskinplattform)
2. **Säker grund – anvisningar som förebygger olyckor**
 - Säker Grund (www.svenskgrundlaggning.se/arbetsmiljo/rad-och-anvisningar/sg-anvisningar) är branschens gemensamma säkerhetsanvisningar och samtidigt en värdefull vägledning för beställaren vid utförande av grundläggning.
 3. **Säkra maskiner – är kompetent kontrollerade**

Alla grundläggningsmaskiner ska regelbundet kontrolleras av kompetent personal eller av ackrediterad besiktningsman. Hämta vägledning från Svensk Grundläggnings branschgemensamma checklista för borrhigar (www.svenskgrundlaggning.se/besiktning-borrhigg).
 4. **ALLA operatörer på grundläggningsmaskiner ska ha och uppvisa Yrkesbevis alternativt Erkännandeintyg**

För alla grundläggningsmaskiner, översiktligt indelade i borrhigar, KC- och pålmaskiner, krävs yrkesbevis. Grundutbildningen erhålls genom Svensk Grundläggnings teorikurser Steg 1 till Steg 3, parallellt med en handledd praktik, där efter påbörjas en kvalificeringstid under 24 månader. Utländska medarbetare som har tillräcklig erfarenhet kan söka ett erkännandeintyg från Byggindustrins yrkesnämnd.

VIKTEN AV PÅFÖLJD OCH BRANSCHKURAGE

Även den tidigare i texten citerade professorn i praktisk filosofi tar upp byggindustrin och menar att hantverkaren som känt sig lite krasslig, tar på sig ett munskydd först om denne vet att det annars blir en kännbar påföljd. Han pekar på våra grannländer som upplevt krig i modern tid, och har erfarenhet av att det vid undantagstillstånd krävs mer än vänliga förmaningar.

Samt att göra rätt saker istället för, säker rätt. Att ta ansvar, även om det formellt skulle saknas, att korrigera planen när den inte stämmer med verkligheten. Som beställare kan du visa ett *branschkurage*, den moraliska aspekten på en sund byggindustrin och på de långsiktiga effekterna på vårt samhälle när tilliten eroderas och skatteunderlaget viker, var med och bidra till att "det är lätt att göra rätt!". ■

FAKTARUTA

Svensk Grundläggning har medlemmar från alla aktörer i byggindustrin, vårt gemensamma fokus ligger på utförandet. Förutsättningar för ett tryggt och säkert resultat för alla aktörer, måste finnas med från början och i projektets alla funktioner. Medarbetarna måste uppfattas, och vara, betrodda och respekterade. Under våra dryga tio år som förening har Svensk Grundläggning därför haft fokus på just upphandling, arbetsmiljö och utbildning.

LEENA HAABMA HINTZE
Svensk Grundläggning.

